

75 éves a FUEN

Az MNOÖ a FUEN-ben – Schubert Olívia alelnök előadása

Az *Európai Nemzetiségek Föderatív Uniója* (a FUEN) a kisebbségi jogok és azok védelme érdekében létrehozott nemzetközi szervezet. 1949-ben alapították, így most ünnepeljük a szervezet fennállásának hetvenötödik évfordulóját. Hogy a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata (az MNOÖ) miként került a FUEN-nel kapcsolatba, és mi is ez a szervezet? Azt hiszem, nem sokan ismerik a FUEN-t. Sokkal többet hallani olyan nagy szervezetekről, mint az ENSZ, az EBESZ, az UNESCO vagy az Európa Tanács (ET). Mi, a FUEN, az említett nagy nemzetközi szervezetekkel párhuzamosan működő szerveződés vagyunk, minket azonban nem államok alapítottak és alulról építkezünk. A szervezetet négy évvel a világháború után hozta létre néhány nyugat-európai nemzetiség, hogy megvédje a kisebbségek jogait, hogy hangot adjon nekik, és jobban tudja képviselni őket az adott országban. A nagy fordulópontra 1990 után következett be, amikor a szervezet jelentősen kibővült, sok új tag csatlakozott hozzá a volt keleti blokkból. Ekkor kezdett el a Magyarországi Németek Országos Önkormányzata is érdeklődni a szervezet munkája iránt. Már több mint húsz éve vagyunk tagok. Mi volt a kezdeti cél? A kilencvenes években azt reméltük, hogy a tagság révén tanulhatunk a nyugat-európai, régóta és jól működő kisebbségek példáiból, hogy jogi kérdésekben is tanácsot kapunk tőlük, s szervezetünk kiépülésben, illetve az újjáépülésben is segíteni fognak. Ennek kapcsán kiemelném a dániai vagy a dél-tiroli német kisebbséget. Az 1990-es és az azt követő években csatlakoztak ehhez a szervezethez kelet-európai német kisebbségek is, akikkel ugyan volt kapcsolatunk, de nem európai kontextusban. Számunkra is új tapasztalat volt, hogy a lengyelországi vagy a romániai német kisebbséggel is intenzívebbé tudtuk tenni a kapcsolatainkat. Más, amikor kétoldalú kapcsolatokban dolgozunk: amikor közvetlen projekteket végzünk, vagy együttműködést folytatunk, és megint más, amikor európai szinten képviselve magunkat nagyobb munkaprogramokban vehetünk részt.

Mostanára eljutottunk oda, hogy már nem mi vagyunk a legfrissebben csatlakozottak, azaz azok, akik a nyugat-európaiaktól csak tanulnak, hiszen már harminc éve hirdették ki nálunk a kisebbségi törvényt. Azóta van hazánkban kisebbségvédelem, így az újonnan érkezőknek vagy a sokkal kisebb létszámú kisebbségeknek, illetve azoknak, akiknek a jogai nem olyan erősen vannak képviselve, valamint akiknél a jogi környezet nem olyan nagyfokú, mi is tudunk segíteni, mi magunk is képesek vagyunk nekik tanácsot adni, vagy épp nagyobb projekteken dolgozni velük. Azért veszünk részt ebben a munkában, mert hiszünk benne és kiállunk amellett, hogy nekünk, nemzetiségeknek össze kell tartanunk, mivel kisebbségi létünkben mindannyiunknak nagyon sajátos igényeink vannak, ám nagyon különleges tudással, tapasztalatokkal is rendelkezünk. Ezeket a tapasztalatokat szeretnénk megosztani a többiekkel, és kölcsönösen támogatni egymást. A FUEN 1949-ben nagyon kis szervezetként működött. Időközben tagsága jelentősen bővült. A tényleges székhelyünk és a központi irodánk *Flensburgban* van. Időközben azonban a szervezet tevékenysége olyan

mértékben bővült, hogy szükségessé vált egy *berlini* iroda létrehozása, és néhány éve már *Brüsszelben* is van egy központunk. A berlini iroda fő feladata a legnagyobb adományozóval és a legnagyobb támogatóval, a Német Szövetségi Köztársasággal, a Bundestaggal, a Bundestag tagjaival, a Német Szövetségi Belügyminisztériummal és az állami hatóságokkal való kapcsolattartás. A brüsszeli iroda klasszikus lobbiszervezetként működik. Azért van épp ott, hogy az európai hatóságok, az Európai Parlament – a projektjeink és általában az elismertségünk miatt – párbeszédpartnerként tekintsenek ránk. Ez a kapcsolat lobbitevékenységünk megerősödésében is megmutatkozik.

Időközben egyre több olyan munkatárs csatlakozott hozzánk, akiket projektekben foglalkoztatunk. Büszkén mondhatjuk, hogy az ügyvezetőnk is magyarországi német: *Pénzes Éva*. Az irodákban különféle kisebbségekből származó munkatársaink vannak, ez pedig azt jelenti, hogy maga az iroda is tükrözi azt, ami a szervezet valójában: különböző kisebbségekből származó, eltérő nyelvű és végzettségű kollégák jó együttműködése, közös célok mentén.

A FUEN vezetősége az elnökségből és a közgyűlésből áll. Az elnökséget háromévente választják meg és egy nemzetközi csapatból áll; mivel minden szervezetnek joga van jelöltet állítani a választáson. Szervezetünk elnöke 2022 óta egy romániai magyar, *Vincze Loránt*, akinek munkáját hat alelnök segíti. Az egyik alelnököt a magyarországi németek adják, mégpedig az én személyemben. Vannak további alelnökeink a dániai és a lengyelországi német kisebbségből, valamint egy dél-tiroli is. A német nyelv tehát az elnökségben is túlsúlyban van, de van egy görögországi törökünk és egy frízünk is. Ezen túl pedig nagyon fontos: az *Európai Nemzetiségek Ifjúságának* képviselője vagy elnöke is tagja az elnökségnek.

Magában az elnökségben a témák úgy vannak felosztva, hogy nem azt nézzük, hogy ki melyik kisebbségtől jött, sokkal inkább azt, hogy kollégáink szakmailag és tartalmilag mennyire tudnak hozzájárulni az adott feladathoz. Ez azt jelenti, hogy nekünk, az elnökség tagjainak, egyrészt rendelkezniünk kell a FUEN operatív tevékenységének biztosításához szükséges tudással, másrészt pedig arra is időt kell

szakítanunk, hogy egész évben figyelemmel kísérjük a munkát. Hogy legyen időnk és lehetőségünk véleményt nyilvánítani s képesek legyünk egyedül is fellépni bizonyos munkaprogramoknál. A különböző témákat és projekteket felosztjuk az elnökség tagjai között: meghatározzuk, hogy ki miért felelős. Alapvető, hogy ne csak a saját témáinkat terjesszük elő, hanem igyekezzünk azokat a területeket is képviselni, amelyekben erősnek, alkalmasnak érezzük magunkat. Én például szívesen fordítok gondot a kisebbségben élő nők helyzetére, amellyel eddig alig foglalkoztunk. Ez lett most a legújabb projektünk. Szóval az én témám a nők kérdése. Egyébként magának az MNOÖ-nek természetesen növeli a tekintélyét, hogy egy ilyen nagy közösségben – elvégre több mint száz tagszervezetünk van – valaki a saját soraiból az egyik alelnöki posztot betöltheti.

Az Európai Nemzetiségek Föderatív Uniójának munkája többnyire láthatatlan, vagy csak akkor látható, amikor nagyobb rendezvényeink vagy projektjeink vannak. A legnagyobb esemény az évente egyszer megrendezésre kerülő kongresszusunk. Ami azonban az elnökségi munkánkat illeti, az egész évben folyamatosan, de inkább a háttérben zajlik. Én nemcsak az elnökség tagja, alelnök vagyok, hanem egy másik testületben is dolgozom. Az *Európai Párbeszéd Fórumában*, amelynek szintén hét tagja van. A két testületnek egészen más, de egyaránt nagyon fontos feladatai vannak. Az elnökségi ülések kapcsán általában évente hat-hét alkalommal találkozunk, néha online, néha pedig személyesen.

A legfontosabb célunk a rendszeres információcsere és tájékoztatás-adás a FUEN tevékenységéről, munkájáról. Meghozzuk a szükséges döntéseket, foglalkozunk a közelgő projektekkel, s persze, amikor egy-egy helyszínre utazunk, ahol ülést tartunk, fontos az is, hogy megismerjük a helyi kisebbség munkáját és életét is. Igyekszünk az elnökségi ülések keretében más-más országok különböző kisebbségeihez ellátogatni. Ugyanakkor az is lényeges számunkra, hogy zavartalanul tudjunk ülésezni, akár egy-két napon át, és ne csak a folyamatban lévő tevékenységekkel foglalkozzunk, mint például a költségvetés, a mérleg elfogadása vagy az éves program. Fontos, hogy ezeken az elnökségi

üléseken nyugodtan meg tudunk vitatni egymás között bizonyos ötleteket, új projekteket vagy eredményeket is. Ez azért jelentős, mert egész évben felelősek vagyunk a FUEN tevékenységeinek zavartalan lebonyolításáért, továbbá évente egyszer az éves kongresszuson is számot kell adnunk ezekről.

A másik tevékenység, amit a FUEN-en belül folytatok – mint már említettem –, az Európai Párbeszéd Fórum munkájában való közreműködés. Ezt a fórumot sok évvel ezelőtt alapítottuk, mert szerettünk volna egy olyan speciális testületet, amely kizárólag nemzetközi szervezetekkel történő együttműködéssel foglalkozik. A kezdetektől az volt a cél, hogy a FUEN ne önmagában, zárt szervezatként működjön, hanem más nemzetközi szervezetekkel karöltve, velük eszmecsere folytatólag. Az évek során nagyon jó kapcsolatokat építettünk ki az Európa Tanáccsal, az UNESCO-val. Amióta az Európai Parlamentben megalakult a kisebbségi munkacsoport, azóta velük is szoros kapcsolatban vagyunk. Ezekkel a testületekkel a kisebbségvédelmet, a kisebbségi kérdéseket európai szinten is igyekszünk megvitatni: az időszerű problémákat, nehézségeket, konfliktusos kérdéseket terítékre hozni. Tagszervezeteink tudják, hogy általunk az európai döntéshozók is meghallgatják véleményüket.

Egy példa erre: *a lengyelországi német kisebbségnek az volt a gondja, hogy az iskolai németórák számát nagyon lecsökkentették.* Mivel ez akkoriban nemcsak az országon belül volt téma, hanem nemzetközi ügyé is vált, a csatornáinkon és kapcsolatainkon keresztül arra kértük az európai szervezeteket, hogy nyilatkozzanak a lengyelországi német kisebbség támogatása érdekében, valamint ne csak állásfoglalásokban, hanem a kétoldalú állami kapcsolatok során és a delegációk munkájában is tartssák folyamatosan szem előtt ezt a témát. Ez a kérdés is *kedvező végkifejletre jutott, mert a lengyelországi német kisebbség visszakapta a tanóráit.* Kemény munka volt ez, sok tagszervezet és számos képviselő működött benne közre a különböző testületekben.

Attól függően, hogy melyik nemzetközi szervezettel dolgozunk együtt, a témák súlyozása is eltérő. Az Európa Tanáccsal például *elsősorban jogi területen működünk együtt, azaz például azzal kapcsolatban, hogy az egyes országokban milyen jogi szabályozás létezik az adott kisebbség védelmére, miféle jogsérelmek vannak, és véleményével miként tudja az ET a hatékonyabb jogvédelmet formálni.* Az UNESCO-val egyértelműen kulturális területen vagyunk cselekvők. *Olyan közös projekteket próbálunk létrehozni, amelyek a szellemi örökséget, a hagyományok védelmét, a kisebbségek kulturális múltjának megőrzését támogatják.*

Az Európai Parlamenttel teljesen más kontextusban működünk együtt, mert az elsősorban mindannyiunkról szól. A legtöbbben uniós országból származunk, ahogy mi, magyarországi németek is tagjai vagyunk az Európai Uniónak, mi is uniós polgárok vagyunk. A kisebbségek védelme európai szinten, az Európai Parlamenten keresztül valósul meg. A kisebbségi jogok megerősítése az európai hatóságok által és európai projektekkal érhet célt. Persze nem szeretnénk megfélemlkezni az Európai Unió kívülről érkező kisebbségekről sem. Fontos, hogy az európai projektek, például a szomszédságpolitika és hasonló keretében bemutassuk az ő álláspontjukat is. Hogy felhívjuk a figyelmet arra: ők is léteznek. Azoknál az országoknál, amelyek nem tagjai az EU-nak, de azzal különféle módon kapcsolatban állnak, az együttműködési és csatlakozási tárgyalások, illetve támogatásuk során, szintén figyelembe kell venni a kisebbségi jogokat, a kisebbségek védelmét.

A FUEN legnagyobb éves eseménye a kongresszus. Jelenleg több mint száz tagszervezetünk van, amelyek maguk döntenek arról, hogy jelentkeznek-e szervezőnek, megszerveznének-e egy konferenciát. Kezdetről fogva az volt a fő célunk, hogy a FUEN-kongresszusokat minden évben más országban, más kisebbségnél rendezzük meg. Szándékunk az, hogy évente ilyen nagyszabású rendezvényen mutassuk meg vala-

mennyi tagszervezetünknek egy-egy kisebbség különleges helyzetét. Ezek a tanácskozások természetesen arra is lehetőséget adnak, hogy megismerjük a helyi viszonyokat, eszmecsereként folytassunk a helybeli emberekkel, és egy kicsit elmerüljünk az adott kisebbség életében.

Az éves kongresszusokat általában – mivel a kisebbségek gyakran nem nagyvárosok vagy a főváros közelében élnek – abban a régióban szervezzük, ahol a vendéglátók laknak. Nekünk, magyarországi németeknek már kétszer is volt alkalmunk megszervezni ezt az éves kongresszust, mindkétszer *Pécsett*: először 2008-ban, másodszer 2023-ban.

Az eseményt a következőképpen kell elképzelni. Ez egy többnapos találkozó, ahová Európa minden részéről érkeznek a különböző kisebbségi szervezetek képviselői. Az éves kongresszuson nemcsak a közgyűlés ülészik, hanem bizonyos témák megbeszélésére, eszmecserekre is sor kerül. Beszélgetések folynak az adott állam képviselőivel és különböző szervezetek tagjaival, mégpedig a nagy jelentőségű időszerű kérdésekről. Mindezeket túl kulturális programok és kirándulások formájában mindig lehetőséget biztosítunk magának a régióknak megismerésére is. Tavaly Pécsett, azt hiszem, nagyon jól sikerült rendezvényt tudtunk megvalósítani. Nemcsak a várost és az ott élő kisebbségeket mutattuk be, hanem Pécs kulturális sokszínűségét is. Elvittük a résztvevőket környező falvakba: azt is megmutatva nekik, hogy milyen egy magyarországi német falu, miként élnek ott az emberek, milyen a jelenlegi helyzetük. Természetesen volt alkalmunk egy pohár bor és jó vacsora mellett beszélgetni is. Ez nagyon fontos, mert azt tapasztaljuk, hogy az ilyen találkozások, az efféle közvetlen kapcsolatok sokszor sokkal többet hoznak, mint az, amikor csak beszélünk valamiről, látunk vagy olvasunk róla. Lényeges, hogy az emberek kapcsolatba kerüljenek egymással, hogy kölcsönösen megismerjék különlegességeiket és a sok közös dolgot is.

Mindig lenyűgöző, hogy mennyi hasonlóság és párhuzam van a különböző kisebbségi közösségek között. Minden alkalommal – teljesen mindegy, hogy melyik ország melyik kisebbsége a vendéglátó – szívből jövő a vendégfogadás. Azt látjuk, hogy a szervezők mindig mindent megtesznek azért, hogy ezek az éves rendszerességű kongresszusok valóban felejthetetlenek legyenek. Mindenki, aki részt vesz rajta, azzal az érzéssel indul haza, hogy megerősödött a saját kisebbségi létében.

A kongresszuson kívül is vannak azonban projektjeink. Ezek közül most csak a legnagyobbat emelném ki és nevezném meg: az MSPI-t. Ez mozaikszó a *Minority SafePack Initiative* kifejezés rövidítése. Ezt a projektet jó tíz évvel ezelőtt indítottunk el. A kisebbségi társadalmon belül volt egy európai polgári kezdeményezés, amelyben egységes európai kisebbségpolitikát követeltünk az Európai Uniótól. Jogi eszköz volt arra, hogy az uniós polgárok hangjának teret adjunk. Meg volt szabva, hogy hány aláírást kell összegyűjtenünk: több mint egymilliót. Az is elő volt írva, hogy hány országból, és milyen lakosságarányban kell benyújtani, tehát számított, hogy nagy vagy kis tagállamról volt-e szó. Ebből is látszik, hogy az európai polgári kezdeményezéseket általában nagyon nehéz összehozni, mert igen szigorúak a feltételek. Nagyon örülünk, hogy teljesítettük ezeket, sikerült annyi érvényes aláírást összegyűjtenünk, hogy ez a polgári kezdeményezés érvényessé vált. A polgári kezdeményezésen keresztül pedig évek óta küzdünk azért, hogy az Európai Bizottság európai szinten foglalkozzon a kisebbségi politika kérdésével. Összeállítottunk egy katalógust, amely tartalmaz bizonyos intézkedés- és rendeletjavaslatokat arról, hogy miként képzeljük el az európai kisebbségi politikát. Ezekkel az ajánlásokkal egyszerűen csak támpontot adtunk az Európai Bizottságnak az egységes kisebbségpolitika jogi kialakítását célzó jogalkotási projekthez. Az Európai Parlament már támogatta a kezdeményezésünket, ami azt jelenti, hogy ezen a szinten már vannak, akik mellénk állnak. Jelenleg azonban még mindig azért küzdünk, hogy magától a Bizottságtól is támogatást kapjunk. A tagállamokban egye-

lőre különböző szintű kisebbségpolitika működik, ha sikerrel járnánk, akkor egységes európai jogi keret jönne létre a kisebbségekre, a kisebbségvédelemre, a kisebbségi kritériumokra vonatkozóan, és jogi segítséget is tudnánk nyújtani a konfliktusok megoldásához, a kisebbségi kérdések rendezéséhez. Ez a legnagyobb projektünk. És mivel felismertük, hogy a kisebbségpolitika igen eltérően alakul az egyes országokban – van, ahol támogatják, van, ahol elnyomják a kisebbségeket –, most először hoztunk létre egy szakértői konferenciát. Ez szintén igen csak egyedi és szerintem nagyon fontos lépés. Kisebbségi szakértőket hívtunk meg egész Európából, mégpedig a legnagyobb elméket egy többnapos tanácskozásra, melyen a kisebbségi lét, a kisebbségpolitika fogalmairól fognak beszélgetni. Azokról a fogalmakról, amelyekkel kisebbségi létünket, terveinket, identitásunkat próbáljuk leírni, és a kérdéseket ezeken keresztül artikulálni. Fontos, hogy ezeket a fogalmakat minden országban egységesen értsék. Szükségünk van tehát ezekre a kisebbségi szakértőkre, hogy egységes útmutatást kapjunk tőlük, amivel aztán a jövőben professzionálisan dolgozhatunk.

Olvassa a BARÁTSÁG-ot! Fizessen elő most 2025-re!

Éves előfizetési díj: 3000 Ft (1800 Ft + 1200 Ft postaköltség), félévre: 1500 Ft

A folyóirat előfizethető átutalással:

az Országos Nemzetiségi Önkormányzatok Szövetsége főszámlája,
Barátság folyóirat alszámláján, OTP Bank: 11743057-26413457

e-mail címeink: baratsagujsag@gmail.com, eva.mayer@nemzetisegek.hu

honlapunk: <http://nemzetisegek.hu>

Várjuk könyvtárak, iskolák, kisebbségi önkormányzatok, egyesületek, baráti körök jelentkezését!